

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 29 kwietnia 2016 r.

Pozycja 356

POSTANOWIENIE z dnia 26 kwietnia 2016 r. Sygn. akt Ts 374/15

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Mirosław Granat – przewodniczący i sprawozdawca
Małgorzata Pyziak-Szafnicka
Stanisław Rymar,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej Sp. z o.o. z siedzibą w T. w sprawie zgodności:

art. 424⁵ § 1 pkt 4 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 101, ze zm.) z art. 77 ust. 1 i 2 oraz art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 17 listopada 2015 r. (data nadania) Sp. z o.o. z siedzibą w T. (dalej: skarżąca) wystąpiła o zbadanie zgodności art. 424⁵ § 1 pkt 4 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U.2014.101, ze zm.; dalej: kpc) z art. 77 ust. 1 i 2 oraz art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji w zakresie, w jakim uzależnia dopuszczalność skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia od faktycznego zaistnienia szkody.

Skarga konstytucyjna została sformułowana w związku z następującą sprawą. Sąd Najwyższy w postanowieniu z maja 2015 r. odrzucił złożoną przez skarżącą skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w K. z listopada 2013 r. z powodu nieuprawdopodobnienia – zgodnie z art. 424⁵ § 1 pkt 4 kpc – wyrządzenia szkody, spowodowanej przez wydanie wyroku, którego skarga dotyczyła. Orzeczenie to doręczono pełnomocnikowi skarżącej 22 lipca 2015 r.

W dniu 27 sierpnia 2015 r. do Sądu Rejonowego w T. wpłynął wniosek skarżącej o ustanowienie – w związku z postanowieniem Sądu Najwyższego z maja 2015 r. – pełnomocnika z urzędu w celu wniesienia skargi konstytucyjnej. Referendarz sądowy w Sądzie Rejonowym w T. postanowił ustanowić dla skarżącej pełnomocnika w osobie radcy prawnego (postanowienie z września 2015 r.). Pismem z września 2015 r. Dziekan Okręgowej Izby Radców Prawnych w K. wyznaczył dla skarżącej pełnomocnika z urzędu. Pismo to zostało doręczone pełnomocnikowi 30 września 2015 r.

W skardze konstytucyjnej skarżąca zarzuciła naruszenie prawa do odpowiedniego ukształtowania procedury sądowej, zgodnie z wymogami sprawiedliwości i jawności w związku z zasadą proporcjonalności (art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji), zakazu zamykania drogi sądowej dochodzenia naruszonych praw (art. 77 ust. 2 Konstytucji) oraz prawa do wynagrodzenia szkody (art. 77 ust. 1 Konstytucji) przez art. 424⁵ § 1 pkt 4 kpc.

Zgodnie z zakwestionowanym przepisem skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia powinna zawierać uprawdopodobnienie wyrządzenia szkody, spowodowanej przez wydanie wyroku, którego skarga dotyczy. Przy czym, jak wynika z orzecznictwa Sądu Najwyższego, wymóg uznaje się za spełniony jedynie wówczas, gdy szkoda ma charakter rzeczywisty. Oznacza to, jak wskazuje skarżąca, że nie jest możliwe dochodzenie szkody, która jeszcze nie wystąpiła, nawet jeśli jej powstanie jest pewne.

W przekonaniu skarżącej wynikający z art. 424⁵ § 1 pkt 4 kpc obowiązek uprawdopodobnienia wyrządzenia szkody, z racji tego, że odnosi się tylko do szkody o charakterze rzeczywistym, w sposób istotny ogranicza możliwość dochodzenia naprawienia szkody wyrządzonej przez wydanie niezgodnego z prawem prawomocnego orzeczenia, godząc tym samym w istotę prawa do sądu, podważa bowiem zaufanie do prawa, przewiduje nieproporcjonalne w stopniu rażącym obostrzenie procedury sądowej (art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji) oraz ustanawia przeszkodę w poszukiwaniu przez jednostkę sądowej ochrony prawnej naruszonych przez podmioty publiczne praw i wolności (art. 77 ust. 2 Konstytucji). Skarżąca podkreśliła, że skoro orzeczenie może być egzekwowane przez 10 lat od dnia jego wydania, to istnieje „oczywista możliwość, iż szkoda faktycznie ujawniona zostanie po okresie, w którym możliwe jest wniesienie skargi”, tj. po upływie dwóch lat od dnia uprawomocnienia się zaskarżonego wyroku, a w takiej sytuacji strona w sposób bezpodstawny zostanie pozbawiona prawa do wynagrodzenia szkody wyrządzonej przez niezgodne z prawem działanie organu władzy publicznej (art. 77 ust. 1 Konstytucji).

Mając powyższe na uwadze, skarżąca wystąpiła o uznanie art. 424⁵ § 1 pkt 4 kpc za niezgodny z art. 77 ust. 1 i 2 oraz art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

Skarga konstytucyjna jest szczególnym środkiem ochrony konstytucyjnych wolności lub praw, którego merytoryczne rozpatrzenie zostało uzależnione od spełnienia wielu przesłanek wynikających zarówno z art. 79 ust. 1 Konstytucji, jak i z przepisów ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz.U.2016.293; dalej: ustawa o TK).

Na etapie wstępnej kontroli Trybunał Konstytucyjny bada, czy wniesiony środek prawny spełnia wszystkie przewidziane prawem wymogi oraz czy wysunięte w nim zarzuty nie są oczywiście bezzasadne.

W myśl art. 79 ust. 1 Konstytucji każdy, czyje konstytucyjne wolności lub prawa zostały naruszone, ma prawo, na zasadach określonych w ustawie, wnieść skargę do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie zgodności z Konstytucją ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub inny organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o jego wolnościach lub prawach albo o jego obowiązkach określonych w Konstytucji. W myśl art. 65 ust. 1 pkt 1 ustawy o TK skarga powinna zawierać określenie przedmiotu kontroli. Obowiązkiem skarżącego jest także – zgodnie z art. 65 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy o TK – wskazanie, która konstytucyjna wolność lub które konstytucyjne prawo i w jaki sposób – zdaniem skarżącego – zostały naruszone, oraz uzasadnienie zarzutu niezgodności przedmiotu kontroli ze wskazaną konstytucyjną wolnością lub prawem, z powołaniem argumentów lub dowodów na jego poparcie. Trybunał wielokrotnie w swoim dotychczasowym orzecznictwie podkreślał przy tym, że w przypadku gdy podstawa skargi konstytucyjnej jest co prawda wskazana przez skarżącego poprawnie, a więc określone przez

niego przepisy Konstytucji wyrażają prawa i wolności, do których odwołuje się on w swych zarzutach, jednak wyjaśnienie sposobu naruszenia owych praw i wolności w żadnym stopniu nie uprawdopodobnia niekonstytucyjności zaskarżonych przepisów, mamy do czynienia z oczywistą bezzasadnością (zob. m.in. postanowienia TK z: 12 lipca 2004 r., Ts 32/03, OTK ZU nr 3/B/2004, poz. 174; 26 listopada 2007 r. Ts 211/06, OTK ZU nr 5/B/2007, poz. 219; 9 maja 2013 r., Ts 184/11, OTK ZU nr 4/B/2013, poz. 328).

Trybunał Konstytucyjny stwierdza, że rozpoznawana skarga konstytucyjna nie spełnia wskazanych wymogów formalnych, a sformułowane w niej zarzuty są oczywiście bezzasadne.

Zdaniem skarżącej niezgodny z art. 77 ust. 1 i 2 oraz art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji jest art. 424⁵ § 1 pkt 4 kpc. Przepis ten i ustanowiony w nim obowiązek uprawdopodobnienia wyrządzenia szkody spowodowanej przez wydanie wyroku, którego skarga dotyczy, w sposób istotny ogranicza według niej możliwość dochodzenia naprawienia szkody powstałej na skutek wydania niezgodnego z prawem prawomocnego orzeczenia. Biorąc pod uwagę to, że szkoda może wystąpić po upływie określonego w art. 424⁶ § 1 kpc terminu wniesienia skargi wynoszącego dwa lata od uprawomocnienia się orzeczenia należałoby – w ocenie skarżącej – dopuścić możliwość dochodzenia szkody, której wystąpienie jest możliwe w przyszłości (szkody o charakterze hipotetycznym).

Ustosunkowując się do przedstawionych zarzutów, Trybunał postanowił na wstępie odnieść się do instytucji skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. Skarga ta jest ulokowanym wśród nadzwyczajnych środków zaskarżenia specjalnym procesowym środkiem prawnym, którego celem jest doprowadzenie do stwierdzenia, że prawomocne orzeczenie sądu drugiej instancji (wyjątkowo – pierwszej), a więc orzeczenie poddane już raz kontroli jurysdykcyjnej, jest mimo to niezgodne z prawem.

W wyroku z 12 lipca 2011 r., SK 49/08 (OTK ZU nr 6/A/2011, poz. 55) Trybunał przypomniał, że skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia jest instrumentem procesowym wprowadzonym do kpc ustawą z dnia 22 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U.2005.13.98), która weszła w życie 6 lutego 2005 r. Ustawa ta stanowiła część zasadniczej reformy procesu cywilnego, w ramach której nastąpiła m.in. zmiana modelu postępowania kasacyjnego oraz skargi o wznowienie postępowania (zob. M. Manowska, *Zmiany w kodeksie postępowania cywilnego wprowadzone w 2004 r.*, „Przegląd Sądowy” nr 5/2005, s. 3 i n.). Jednakże wprowadzenie do systemu prawnego skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia wynikało przede wszystkim z konieczności nadania ram procesowych nowej materialnoprawnej regulacji określającej zasady odpowiedzialności cywilnej za szkody wyrządzone przez niezgodne z prawem działanie organów władzy publicznej. Poprzednio obowiązujące w tym zakresie rozwiązania zostały bowiem zakwestionowane wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z 4 grudnia 2001 r., SK 18/00 (OTK ZU nr 8/2001, poz. 256), gdyż nie odpowiadały standardom określonym w art. 77 ust. 1 Konstytucji.

Ustawą z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.162.1692) wprowadzono do ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U.16.93, ze zm.; dalej: kc) art. 417¹ § 2 konkretyzujący wskazaną normę konstytucyjną w zakresie szkód wyrządzonych przez wydanie prawomocnego orzeczenia lub ostatecznej decyzji. W obowiązującym brzmieniu stanowi on: „Jeżeli szkoda została wyrządzona przez wydanie prawomocnego orzeczenia lub ostatecznej decyzji, jej naprawienia można żądać po stwierdzeniu we właściwym postępowaniu ich niezgodności z prawem, chyba że przepisy odrębne stanowią inaczej. Odnosi się to również do wypadku, gdy prawomocne orzeczenie lub ostateczna decyzja zostały wydane na podstawie aktu normatywnego niezgodnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub

ustawą”. W sprawach cywilnych – jak podkreślił Trybunał w wyroku w sprawie SK 49/08 – „właściwym postępowaniem”, o którym mowa w art. 417¹ § 2 kc, jest postępowanie inicjowane wniesieniem skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia.

W obowiązującym stanie prawnym postępowanie mające na celu doprowadzenie do naprawienia szkody wyrządzonej niezgodnym z prawem orzeczeniem jest co do zasady dwustopniowe. Najpierw w wyniku wniesienia skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia sąd musi stwierdzić, że prawomocny wyrok jest niezgodny z prawem (prejudyk). Następnie w odrębnym postępowaniu o odszkodowanie osoba poszkodowana tym wyrokiem może dochodzić naprawienia szkody (zob. np. uchwałę Sądu Najwyższego z 26 października 2005 r., sprawa III BZP 1/05, OSNP nr 9-10/2006, poz. 140).

Należy podkreślić zatem, że celem procesowym złożenia skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia nie jest jego wzruszenie, lecz uznanie go za sprzeczne z prawem na skutek naruszenia prawa materialnego bądź przepisów postępowania. Takie rozwiązanie podyktowane jest koniecznością zachowania zasady pewności prawa i ochrony stabilności stosunków ukształtowanych przez prawomocne orzeczenia (zob. wyrok TK z 1 kwietnia 2008 r., SK 77/06, OTK ZU nr 3/A/2008, poz. 39).

Skarga taka przysługuje tylko wówczas, gdy „przez wydanie” zaskarżonego orzeczenia stronie została wyrządzona szkoda. *A contrario*, jak podkreśla się w doktrynie, jeżeli szkoda nie wystąpiła albo wprawdzie wystąpiła, ale z innej przyczyny, skarga nie przysługuje, czyli jest niedopuszczalna i podlega odrzuceniu. Konsekwencją tego jest wynikający z zakwestionowanego w rozpoznawanej skardze art. 424⁵ § 1 pkt 4 kpc obowiązek uprawdopodobnienia wyrządzenia szkody. Zaniechanie jego spełnienia lub niewystąpienie szkody prowadzi do odrzucenia skargi *a limine* – w pierwszym wypadku z powodu istotnego braku skargi, w drugim zaś z powodu jej niedopuszczalności (art. 424⁸ § 1 kpc). W doktrynie zaznacza się także, że prawodawca nie określił rodzaju szkody, jaka może być podłożem skargi, toteż, *lege non distinguente*, wchodzi tu w grę zarówno szkoda majątkowa, w obu postaciach (*damnum emergens* i *lucrum cessans*), jak i szkoda niemajątkowa, w tym krzywda, choć szkoda w postaci krzywdy będzie występować zupełnie wyjątkowo (zob. J. Gudowski, komentarz do art. 424¹ kpc, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom II. Postępowanie rozpoznawcze*, red. T. Ereciński, Warszawa 2012, s. 541). Sformułowanie „przez wydanie” oznacza także, że między wydaniem zaskarżonego orzeczenia a szkodą musi zachodzić związek przyczynowy, przy czym chodzi tu o normalny, adekwatny związek przyczynowy unormowany w art. 361 § 1 kc. Brak związku przyczynowego między tymi zdarzeniami wyklucza możliwość stwierdzenia, że szkoda została wyrządzona przez wydanie orzeczenia, a to czyni skargę niedopuszczalną.

W postanowieniu z 16 września 2008 r. (sprawa II BP 67/07) Sąd Najwyższy, odnosząc się do zawartego w art. 424⁵ § 1 pkt 4 kpc wymogu, wskazał, iż: „Przyjęcie, że dla spełnienia tej przesłanki konieczne jest istnienie szkody, a nie wystarcza samo jej zagrożenie, chociażby było realne, wynika z powiązania tego przepisu z art. 424¹ § 1 [kpc] i art. 417¹ § 2 [kc], w których ustawodawca powtórzył zawarty w art. 424⁵ § 1 pkt 4 [kpc] zwrot »została wyrządzona szkoda«, stwierdzając, że skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia przysługuje tylko wtedy, gdy przez wydanie prawomocnego orzeczenia niezgodnego z prawem została stronie wyrządzona szkoda. Dopuszczalność omawianej skargi przy samej możliwości powstania szkody nie może w ogóle wchodzić w rachubę”. Sąd Najwyższy podkreśla także, że skarga o stwierdzenie niezgodności prawomocnego orzeczenia z prawem nie służy zapobieganiu wyrządzeniu szkody, mogącej powstać wskutek wydania orzeczenia sądowego, lecz jest środkiem prawnym, który w razie jego uwzględnienia stanowi podstawę wystąpienia z powództwem przeciwko Skarbowi

Państwa o naprawienie szkody spowodowanej orzeczeniem sądowym (zob. postanowienie z 27 października 2005 r., sprawa V CNP 28/05).

Mając na uwadze powyższe ustalenia, Trybunał stwierdza, że przedstawiony w rozpoznawanej skardze konstytucyjnej zarzut niezgodności z art. 77 ust. 1 i 2 oraz art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji art. 424⁵ § 1 pkt 4 kpc i obowiązku uprawdopodobnienia wyrządzenia szkody o charakterze rzeczywistym, wyrządzonej przez wydanie wyroku, którego skarga dotyczy, pozbawiony jest w stopniu oczywistym podstaw. Nie budzi bowiem wątpliwości, że przyjęty przez ustawodawcę model skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, w tym przewidziany wymóg uprawdopodobnienia szkody, która została spowodowana przez wydanie prawomocnego orzeczenia, wynika przede wszystkim z celu, jakiemu ma instytucja ta służyć, a zatem z konieczności realizacji wyrażonego w art. 77 ust. 1 Konstytucji prawa do wynagrodzenia szkody wyrządzonej przez niezgodne z prawem działanie organu władzy publicznej. Nie jest uzasadnione zatem oczekiwanie skarżącej, aby w trybie skargi uregulowanej w rozdziale 2 dziale VIII kpc możliwe było dochodzenie szkód, które mają charakter potencjalny, a więc, nie zostały jeszcze wyrządzone. Skarga ta nie ma bowiem zapobiegać powstaniu szkody. Trybunał uznaje w związku z tym, że podnoszone w analizowanej skardze konstytucyjnej zarzuty w sposób oczywisty nie znajdują uzasadnienia, co przesądza – zgodnie z art. 77 ust. 3 pkt 3 ustawy o TK – o konieczności odmowy nadania jej dalszego biegu.

Na marginesie Trybunał zauważa, że przedstawione w skardze konstytucyjnej argumenty dotyczące przypadku, gdy szkoda następuje po upływie określonego w art. 424⁶ § 1 kpc terminu złożenia skargi wynoszącego dwa lata od chwili uprawomocnienia się orzeczenia, którego wydanie ją spowodowało, nie mogą stanowić przedmiotu oceny Trybunału w niniejszej sprawie. Odnoszą się one bowiem do innej kwestii aniżeli będąca przedmiotem badanej skargi konstytucyjnej dopuszczalność dochodzenia w trybie skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia szkody, która ma charakter hipotetyczny. Innymi słowy, w sprawie skarżącej odrzucenie skargi nie wynikało z tego, że szkoda wyrządzona została po upływie terminu dwóch lat od uprawomocnienia się wyroku, lecz stanowiło konsekwencję niewypełnienia wymagania określonego w art. 424⁵ § 1 pkt 4 kpc. Oznacza to, że nie ma związku między zarzutami odnoszącymi się do niemożności dochodzenia szkody, która nastąpiła po upływie dwóch lat od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, a sytuacją prawną skarżącej i zakwestionowanym przepisem. Okoliczności te przesądzają o niedopuszczalności rozpoznania skargi w tym zakresie.

Ponadto Trybunał zwraca uwagę na to, że skarżąca nie określiła prawidłowo przedmiotu skargi konstytucyjnej. Zgodnie z art. 424⁵ § 1 pkt 4 kpc skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia powinna zawierać uprawdopodobnienie wyrządzenia szkody, spowodowanej przez wydanie wyroku, którego dotyczy. W orzecznictwie oraz doktrynie podkreśla się, na co wskazywał także powyżej Trybunał, że obowiązek ten stanowi konsekwencję regulacji art. 424¹ § 1 kpc oraz art. 417¹ § 2 kc. Sam art. 424⁵ § 1 pkt 4 kpc określa, że w skardze wystarczające jest uprawdopodobnienie szkody, a zatem złożenie przez skarżącego oświadczenia, iż szkoda wystąpiła – ze wskazaniem jej rodzaju i rozmiaru. Nastąpi to wtedy, gdy jego twierdzenie zostanie uzasadnione na tyle, że będzie można uznać je za prawdziwe. W tym celu skarżący może powoływać i przedstawiać wszelkie dowody. We wniesionej skardze konstytucyjnej skarżąca kwestionuje jednak konstytucyjność nie tyle sposobu uprawdopodobnienia wyrządzonej szkody, ile to, że szkoda ta musi zostać wyrządzona i mieć charakter rzeczywisty, a nie hipotetyczny. Ze względu zatem na zakres sformułowanego zarzutu przedmiotem kontroli powinien być nie tylko art. 424⁵ § 1 pkt 4 kpc, ale również art. 424¹ § 1 kpc oraz art. 417¹ § 2 kc. To bowiem w regulacji złożonej z tych przepisów należy upatrywać źródło tego, że w ramach skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia możliwe jest dochodzenie

wyrządzonej szkody (szkody rzeczywistej), nie zaś szkody o charakterze hipotetycznym. Nieprawidłowe wskazanie przedmiotu skargi konstytucyjnej oznacza niespełnienie wymogu wynikającego z art. 79 ust. 1 Konstytucji oraz art. 65 ust. 1 pkt 1 ustawy o TK i przesądza o niedopuszczalności nadania jej dalszego biegu.

Trybunał przypomina także, że przy rozpatrywaniu skargi szczególnie istotny jest aspekt zabezpieczenia interesów prawnych skarżącej. Merytoryczne jej rozpoznanie jest możliwe jednak jedynie po wykazaniu przez skarżącą minimalnej staranności w trosce o ich ochronę. Skarga konstytucyjna – jak wielokrotnie podkreślał Trybunał w swoim orzecznictwie – nie może być wykorzystywana bowiem jako instrument służący korygowaniu zaniedbań popełnionych w postępowaniu poprzedzającym jej wniesienie (zob. postanowienie TK z 16 października 2002 r., sprawa SK 43/01, OTK ZU nr 5/A/2002, poz. 77). Tymczasem w postanowieniu z 26 maja 2015 r., Sąd Najwyższy podnosi, że w złożonej skardze skarżąca „nie twierdzi nawet, że nastąpiła zapłata zasądzonej na rzecz powoda kwoty, lecz wskazuje jedynie na powiększenie swoich pasywów”. Z tej racji nie można więc uznać, że skarżąca wykazała dbałość i staranność w trosce o zabezpieczenie swoich interesów prawnych, a wyłączną przyczyną naruszenia jej konstytucyjnych praw oraz wolności była kwestionowana regulacja. Okoliczność ta również przesądza o niedopuszczalności przekazania skargi do merytorycznej kontroli.

W tym stanie rzeczy należało odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.